

[itobiad], 2021, 10 (3): 2542-2563

<p>İslamofobyaya Bağlamında Kıtıl Ayetlerinin “Şahin” Ve “Güvercin” Yorumları</p> <p>“Hawk” and “Pigeon” Comments of the Verse of War in the Context of Islamophobia</p> <p>Video Link: https://youtu.be/S3eIHtDa3FM</p>	
<p>İbrahim Hakkı İMAMOĞLU Dr. KBÜ İlahiyat Dr. KBU Teology ibrahimimamoglu@karabuk.edu.tr Orcid ID: 0000-0003-2735-6974</p>	

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 15.07.2021
Kabul Tarihi / Accepted	: 11.09.2021
Yayın Tarihi / Published	: 16.09.2021
Yayın Sezonu	: Temmuz-Ağustos-Eylül
Pub Date Season	: July-August-September

Atıf/Cite as: İmamoğlu, İ. H. (2021). İslamofobyaya Bağlamında Kıtıl Ayetlerinin “Şahin” Ve “Güvercin” Yorumları . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (3) , 2542-2563 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/64619/971805>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

İslamofobyaya Bağlamında Kıtâl Ayetlerinin “Şahin” Ve “Güvercin” Yorumları *

Öz

11 Eylül 2001 sonrasında literal bir olgunluğa ulaşan ve Batı'nın kendi değerler dünyasında ürettiği bir korku olan İslamofobi, Müslümanlara yapılan tüm fiili, psikolojik baskı ve entelektüel bariyer oluşturma çabası olarak tanımlanabilir. Zaman içerisinde yapılan AB topluluğundaki alan araştırmaları bu problemin güncel olarak devam ettiğini ortaya koymaktadır. Müslümanlar Batı için büyüyen yeşil bir korkudur. Mevcut korkunun hem tarihi hem de zihni boyutları vardır. Esasen kavram eski korkuların yeni ifadesidir. Hristiyan Batı için öteki olan Müslümanlarla ilişkilerde, sonucu başarısızlık olan Endülüs tecrübesi, Batı'nın zimmî Müslümanlarla ilk imtihanıdır. Haçlı propagandalarının Batı zihin dünyasında oluşturduğu olumsuz Müslüman algısı, kendi topraklarında azınlık konumundaki Müslümanlara gösterilen İslamofobik tavırların tarihi arka planını teşkil eder. İslamofobinin başlangıçta değilse de devam eden süreçte Müslümanlarla ilgili bir korkuya dönüştüğü aşıkardır. Zikrettiğim korkular ve İslam'ın tarihsel birikimin redd-i mirasta bulunulması Müslümanları -modern dönem sosyo-teolojisinde- şahinleşmeye itmiştir. Batı tipi korkuları tetikleyen ve bir fobyaya dönüştüren sâikler arasında Müslümanların epistemik yetersizliği ve sosyolojik tepkiselliğini göz ardı etmemek gerekir. Bu yetersizliklerin tebarüz ettiği alanlardan birisi kıtâl ayetleridir. Kıtâl ayetlerinin yorumlanmasında, modernleşme sonrası, Kur'an'la sığ anlam ilişkisi kuran muhatabın yetersizliği ve kadim bilgi geleneğinde işlenen nesih nazariyesi iki problematik alandır. Başka bir ifadeyle Selefilik ve farklı bağlamlardaki Mekki İrâz ayetleriyle Medenî Kıtâl ayetlerinin bir araya getirilerek -belki- diplomasiye karşılık gelebilecek ayetlerin nesh edildiğini iddia etmek İslamofobinin temel sebepleri olarak kabul edilebilir. Oysa büyük çoğunluğu Mekki olan ayetler ahlakî bir tutum iken, Kıtâl ayetlerinin konusu olan savaşın devletin karar mekanizması içinde yer alan olağanüstü bir tarafı vardır. Buna rağmen kadim dönemde ulemanın böyle bir eşleşmeye gitmesi ilmi değil sosyo-politik bir durumdur. Çünkü nesih nazariyesi kadim kültürde atak durumdaki İslam'la örtüşen bir nazariyedir. Bugün İslam savunma durumundadır.

İslam medeniyeti “ötekiyle” bir arada yaşama kültürünü ürettiği zengin tarihi bir tecrübeye sahiptir. Gerek kurucu dönemden tevarüs eden birçok hadis(e)ler ve kurucu metin, gerekse sonraki dönem yaşanan barış ortamı tesisi, savaşın elzem durumlarda bir enstrüman olarak kullanılması “ötekiyle” olan münasebette siyasi, kültürel, toplumsal bir hafızanın oluşmasını sağlamıştır. İslamın tarihsel birarada yaşama tecrübesi, tefsir geleneğinde kıtâl ayetlerinin yorumu “güvercin” kanadını teşkil etmektedir. Buna göre kadim kültürün paradigmasını doğru çözümleyip bugün için yeni bir dil inşa etmek elzem görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıtâl Ayetleri, İslamofobi, Nesih, Tefsir, Selefiyye

* Bu makale, 28-30 2013 tarihinde yapılan “Küreselleşme Süresinde Din Eğitim” Sempozyumunda sunulan tebliğin yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş halidir.

“İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi”
“Journal of the Human and Social Sciences Researches”
[itobiad]

ISSN: 2147-1185
10 the Years

Hawk" and "Pigeon" Comments of the Verse of War in the Context of Islamophobia

Abstract

Islamophobia, which has reached a literal maturity after September 11, 2001 and is a fear created by the West in its own world of values, can be defined as all the actual, psychological pressure and intellectual barrier exerted on Muslims. Field studies in the EU community over time reveal that this problem is still ongoing. Muslims are a growing green fear for the West. Current fear has both historical and mental dimensions. Essentially, the concept is a new expression of old fears. The Andalusian experience, which is the result of failure in relations with Muslims, who are the other for the Christian West, is the first test of the West with minority Muslims. The negative perception of Muslims created by the crusader propaganda in the western world of mind constitutes the historical background of the Islamophobic attitudes shown to the minority Muslims in their own lands. The fears I have mentioned and the rejection of the historical accumulation of Islam have made Muslims -in the modern period socio-theology- become hawkish. The epistemic inadequacy and sociological reactivity of Muslims should not be ignored among the motives that trigger Western-type fears and turn them into a phobia.

If Islamophobia turns into a fear of Muslims at the beginning, it should not be ignored the epistemic inadequacy and sociological reactivity of Muslims, which triggered this fear in the ongoing process. One of the areas where these deficiencies occur is the verses of war. In the interpretation of the war verses, two breaking points that can be categorized as the inadequacy of the interlocutor who establishes a relationship of meaning with the Qur'an in a shallow frame after modernization and the abrogation theory, which is employed in the ancient knowledge tradition, can be categorized as leaving the relationship of Islam with the other incomplete. In other words, it can be accepted the main reasons for Islamophobia that Salafism and the verses of Meccan I'râz. In different contexts were brought together with the verses of Qital and the Madani perhaps verses that could correspond to diplomacy were abolished. However, while the verses of I'raz, the majority of which are Mecca, are a moral attitude, the verses of the Qital have an extraordinary side that takes place in the decision mechanism of the state. Despite this, it is a socio-political situation, not a scientific one, that the ulama go to such a match in the ancient period. Because the theory of abrogation is a theory that coincides with the attack Islam in ancient culture. The Islamic civilization has a rich historical experience in which it has produced the culture of coexistence with the "other". Both the many hadiths and founding texts inherited from the founding period, as well as the establishment of an atmosphere of peace in the following period, the use of war as an instrument in essential situations, has led to the formation of a political, cultural and social memory in relation to the "other". The historical experience of living together in Islam, the interpretation of the stanza verses in the tradition of tafsir constitutes the "pigeon" wing. Today, Islam is in a defensive position. It seems essential to analyze the paradigm of ancient culture well and to construct a new languag

Keywords: War Verses, Islamophobia, Nesih, Tafsir, Salafiyya

Giriş

Batı'nın Müslümanlarla teolojik-sosyolojik olarak ürettiği bir korku olarak tanımlanabilen İslamofobi, Batı'nın ötekiyle/İslam'la olan ilişkisinin bir problematiği olarak karşımıza çıkar. Çünkü İslam, Batı için ötekidir. ("Öteki" tanımı için bkz. İlyas Öztürk vd, "Kültürlerarası Çeviri Kapsamında Oryantalizm ve Öteki Kavramı", 2018, ss. 17-45.) Bu korku reel politik dinamikleri olan ve biraz da suçlama diliyle ifadelendirilen, Batı'nın kendini anlama çabasıdır. Hiçbir sistem "öteki" olmadan var olamaz. Başka bir ifadeyle her sistem kendini ötekiyle anlar ve var eder. (Said, 2021, s. 346.) Batı'nın anlama ve var olma çabası için Müslümanlar seçilmiş, oyunun pasif bir aktörü olması istenmiş ve bu istekte kısmen başarıya ulaşılmıştır. Bu bağlamda İslam'ın teolojik ilke olarak şiddeti reddetmesine rağmen, Müslümanların reel tepkiler yoluyla sürece katkı sağladığını kabul etmek gerekir.

İslamofobi, İslam'ı Müslümanlar üzerinden bir imajlama çabasıdır. İslam ve terörizmi birbirini destekler iki algıya gibi lanse etmek, global güç olan Batı için İslam coğrafyasında bir üstünlük kurma çabasıdır. İstendiğinde İslam coğrafyasına müdahale için hazır bir sebeptir. Güçlünün gücünü kullanması için oluşturulan bir politizasyon operasyonudur.

İslamofobi kavram olarak 11 Eylül İkiz Kuleler saldırısı ile ortaya çıkmış ve bundan sonraki her terör saldırısının ardından kavramsal düzeyde sürekli anlam alanı doldurulmaya çalışılarak terimsel boyutta olgunlaştırılmıştır.

Bugünün tarihselliğinde Müslümanı –güvenilir ve adil olma anlamında– hiçbir şekilde ifade etmeyen İslamofobik algının ortaya çıkmasında Müslümanların epistemik, sosyolojik yetersizliğinin ve geçmişi anlama çabasında göstermiş olduğu zayıflığın etkisi var mıdır? Cevap "evet" ise bu etki ne kadardır? Bu çalışmada yukarıda zikredilen soruların cevapları aranacaktır.

İslamofobinin Kavramsal ve Tarihî Arka Plan:

İslam korkusu olarak sözlük anlamını verebileceğimiz bu kavram, popüler ve politik anlam boyutlarını haizdir. Bir korkudan daha ziyade –pratik sonuçları itibarıyla– düşmanlığı, ırkçılığı, ötekileştirmeyi, nefret suçunu ve şiddeti çağrıştıran bir kavram olarak karşımıza çıkar. Bu kavram ilk olarak 1980'li yıllarda icat edilmiş ve daha sonra Şubat 1991 yılında yabancı düşmanlığı ve avrofobi gibi korku ve nefrete atıfta bulunarak ABD'de süreli yayın yapan bir dergide kullanılmıştır. (runnymedetrust.org/about. 2021) Kavramın Batı kıtası ve ABD'nin sınırlarını aşarak doğrudan Müslüman coğrafyaları hedef alan kullanımı, 11 Eylül'de İkiz Kuleler'e yapılan saldırıyla birlikte başlamıştır. Kavram, 11 Eylül 2001 ve sonrasında Müslümanlara yapılan tüm fiili, psikolojik ve entelektüel bariyerler için kullanılır hale gelmiştir. (Tuğba Er ve Kemal Ataman, 2008, s. 749.) *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* kitabının 2007 yılı baskısında Kadir Canatan'ın "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım"

adlı makalesinin 7. dipnotunda alıntılardığı Wikipedia'nın İslamofobi tanımı şu şekildedir: "İslamofobia, İslama veya Müslümanlara karşı önyargı ve ayrımcılığa karşılık gelen tartışmalı bir kavramdır." Bununla birlikte Wikipedia'nın 2013 yılında "Islamophobia, genellikle Müslümanlara karşı irrasyonel korku, nefret ve ırkçılık olarak kullanılan bir kavramdır." tanımına yer vermesi -Wikipedia'nın sürekli kendini güncelleyen, spekülasyona açık ve güvenilemez bir interaktif ansiklopedi olsa da- kavramın tam olarak neyi kastettiği hususundaki kafa karışıklığını ifade etmektedir. Kavramın anlam boyutlarının bu zamana kadar ortaya konamaması ve içeriğiyle ilgili yeknesak bir cevap verilememesi nezhur olmasından dolayıdır. Londra ve Madrid'teki saldırılardan sonra Batı içinde "öteki" olan Müslümanlara karşı olmayı ifade eden bu kavram, gündeme gelen birçok terör olayıyla ilişkilendirilerek güncel anlamına evrilmiştir.

Terimsel çerçevesi ırkçılıkla mücadele eden Runnymede Trust kuruluşunun 1997 yılı -İslamofobinin sekiz özelliği çerçevesinde- raporuyla birlikte belirgin hale gelmiştir. (Runnymede Trust, 2007) İlgili düşünce kuruluşu web sayfalarında Britanya'da multi-etnik toplum inşa içerisinde ırk eşitliğini savunan 1968 yılında Jim Rose ve Anthony Lester tarafından kurulmuş bir sivil toplum örgütü olarak kendilerini tanımlamaktadırlar. Network oluşturma, rapor yayımlama ve bilimsel tartışmalar gibi enstrümanlar yoluyla ırkçılık karşıtlığına dair farkındalık oluşturmayı hedefleme iddiasındadırlar. Özellikle İslamofobiye karşı İngiliz toplumunda yaptıkları sosyal alan araştırmalarıyla diğer batı toplumlarında İslamofobik tutumları da ifade ettiğinden kavramın daha belirgin hale gelmesinde önemli katkı sağlamışlardır. (Runnymedetrust.org, 2021) Buna göre kısa tanıma göre İslamofobi anti-İslam ırkçılığıdır. Bu tanımın üç temel fenomeni bulunmaktadır. İslam'a karşı temelsiz düşmanlık; bu düşmanlığın Müslümanlara yönelik bireysel ve toplumsal ayrımcılık olarak tezahür etmesi ve Müslümanların ana akım siyasi ve sosyal meselelerden dışlanmasıdır. (Runnymede Trust, 2007) Bu kuruluş daha sonra 2004 yılında yeniden bir rapor hazırlayarak İslamofobinin derinleşerek ve genişleyerek devam ettiğini ortaya koymuştur. Aynı araştırma kuruluşu tarafından yirmi yıl sonra dünyada büyük yankılar uyandırdığı için rapor üzerine geniş katılımlı bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantı sonuç bildirisinin hemen başında İslamofobinin -İngiltere hükümeti başta olmak üzere- herkesin mutabık kalacağı bir tanımın eksikliği ifade edilmektedir. (Runnymede Trust, 2018) İslamofobinin toplumsal bir nefret suçu olduğu, tarih boyunca birçok kez çeşitli şekillerde tezahür ettiği ortaya konulmaktadır. İlginç gelen bir ifade olarak "bu bağnazlığın kadına, siyahilere, Yahudilere yönelik birçok şekilde ortaya çıktığı ve bunları rasyonelleştirecek meşru gerekçelerin bulunması olduğu" söylenmektedir. İslamofobiye dair nefret suçu tanımlaması esasen hukuki zorunlulukları beraberinde getireceğinden kanun yapımcıları tarafından görmezlikten gelindiği anlaşılmaktadır. Müslümanlara karşı işlenen nefret suçu kriminal bir boyut da kazanarak -raporun yayınlandığı dönemde- bir ayda %500 artmıştır. 2018 yılında yayımlanan rapora göre İslamofobi "Müslümanlara -veya algılanan

Müslümanlara- karşı, ülkelerde insan hakları ve temel özgürlükler, eşit temel olma, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel veya kamusal yaşam alanlarındaki zedeleme amacı veya etkisi olan ayırım, tanımayı geçersiz kılma, dışlamadır.” (Runnymede Trust, 2018)

Aynı şekilde yine Avrupa Birliği İnsan Hakları Ajansının (FRA) 2017 yılında yaptığı bir anketteki veriler tüm Batı Avrupa ülkelerinde -sayısal değerler farklı olsa da- İslamofobi bağlamında durumun çok da farklı olmadığını ortaya koymaktadır. 2008 yılında yapılan anketin yeniden 10527 kişiyle 2015 yılında yapılmasıyla 15 AB ülkesinde ten rengi ve fiziksel görünümünden veya soy isim, kadınların başörtüsü, peçe ve buka gibi görünür İslami sembol taşıyanların gerek özel hayatta gerekse kamusal alanda aldıkları hizmetlerde İslamofobik tutumlara maruz kaldıkları ve dolayısıyla ayrımcılığın Avrupa’da artarak devam ettiğini göstermektedir. (European Union Agency For Fundamental Rights, 2017) Bu alan araştırmasına göre katılımcıların her dört Müslümandan biri cinsel tacize uğramıştır. Geleneksel veya dini kıyafet gibi sembollerinden dolayı her üç Müslümandan biri ayrımcılık yaşamış, polis tarafından durdurulmuş ve sıkıntı çıkartılmıştır. İsmi, ten rengi ve fiziki görünüşünden dolayı katılımcıların yarısı ev ararken, iş sahasında veya sağlık hizmetleri alımında ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Her on Müslümandan biri polis ve diğer kuruluşlara karşılaştıkları ayrımcılığı bildirmişler, ancak yüz Müslümandan birisinin şikayetinin dikkate alındığı ortaya çıkmıştır. (European Union Agency For Fundamental Rights, 2017)

Tüm bunlar her yönüyle bilimsel, sosyal ve askeri üstünlüğü elinde bulunduran Batı ve Amerika’da Müslümanların “zimmî” statüsünde bulunması kavramın birkaç bileşenden müteşekkil anlam boyutlarını ortaya koymaktadır.

İslamofobi, Avrupa’nın Müslümanlarla çok eskilere dayanan çatışma ve korkuya dayalı sağlıksız ilişkisinin güncel dair olan tezahürüdür. Esasen kavram eski korkuların yeni ifadesidir. (Samur, 2017, s. 61) Kavramın ifade etmeye çalıştığı “şeyin” tarihi kökleri oldukça eskiye dayanmaktadır. İslam orduları daha Halifeler döneminde, Roma İmparatorluğu’nun Hıristiyan topraklarını fethetmiş, İslam ve Hıristiyanlar arasındaki ilk askeri karşılaşmalar gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Endülüs tecrübesi Batı’nın Müslümanlarla gerçek anlamdaki ilk karşılaşmasıdır. Bu vakte kadar yapılan askeri fetihler artık bu aşamadan sonra Avrupa kıtasında kültürel ve teolojik bir sıcak temas halini almıştır. Hıristiyan Avrupa için Endülüs tecrübesi başlangıç olarak değil, sonuç olarak başarısız bir karşılaşma olmuştur.

Endülüs Müslümanları döneminde Müsta’riblere (İspanya’daki Hıristiyan zimmîler) kendilerine ait kilise yapılarına izin verilmesine karşılık, (Ziya Paşa, 2004, s. 204.) 1485’te Kastilya Kralı tarafından teslim alındıktan iki ay sonra Taleytula şehrinde bulunan Ulu Camii kiliseye çevrilmiştir. (Özdemir, 1999, s.36.) Yaşananlar, Müslümanların diğerlerine tahammülünü

gösterirken, Hıristiyanlar aynı tahammül ve hoşgörü ile meseleye yaklaşmamışlardır.

Haçlı Seferleri, Batı Hıristiyanlığında İslam'ı doğru anlamak adına başarısızlıkla sonuçlanmış bir diğer sıcak temadır. (Buehler, 2014, s.125.) Endülüs tecrübesiyle Haçlı Seferleri arasında tarihsel bir ilişki kurmak mümkündür. Papa II. Urbanus, "Avrupa'nın batısını Müslüman Kafirlerden kurtarıp doğusunu onların mezalim ve baskısına maruz bırakmak faziletli değildir" sözleriyle haçlı seferlerinin zihinsel zeminini oluşturmuştur. (Demirkent, 2004, s. 54.) Yine aynı Papa'nın Haçlı seferlerine çağrı konuşmasında Müslümanların zalim, barbar ve işgalci oldukları figürünü oldukça fazla işlediği görülecektir. Hararetili konuşmasında şu cümleler dikkat çekicidir:

"Ey Tanrı'nın oğulları! Türkler Grek İmparatorluğunun topraklarını işgal etmiş, Helespont'a (bugünkü Çanakkale boğazı) kadar ilerlemişlerdir. Hıristiyan kardeşlerimiz topraklarını işgal etmiş ve yaptıkları yedi savaşta da onları mağlup etmişlerdir. Birçoğunu öldürmüşler, bir o kadarını esir almışlar, kiliseleri yerle bir etmişlerdir." (Er, *Cennet*, s. 48.)

İlk haçlı seferlerinden sonra yedi haçlı seferi daha düzenlenmiş ve İslam dünyasında güçlü bir dirençle karşılık görmüştür. Aslında birincisi hariç Müslümanların yenilemez olması bir tehdit olarak görülmüş ve bu, Hıristiyan din adamlarının yaptıkları propagandalara Müslümanların kötülenmesi şeklinde yansımıştır.

Belki burada oryantalizm tecrübesini ve oryantalist kavramını hatırlamak faydalı olacaktır. Oryantalistik düşüncede kesin çizgilerle iki farklı dünya vardır. Edward Said'in yorumuyla Doğu, Batı'nın zorunlu ve sessiz "ötekisidir." Batının kültürel, sosyal ve ekonomik kaynaklarının bulunduğu yerdir. Nereden bakılırsa bakılsın, Doğu karşıtı olmadan, bir Batılı bilinci oluşturacak ikinci bir zorunlu karşıt imge yoktur. Doğu, Avrupa'nın "karşıt ötekisinden" daha fazlasını, kendini inşa ettiği tüm maddi ve manevi unsurları bulduğu yerdir. (Said, 2021, s. 11.) Batılı, ekmeğe, suya duyduğu ihtiyaç kadar bir karşıt Doğu imgesine muhtaçtır. (Süphandağı, 2004, s. 17.) Orient "farklı- doğulu" olanı, Occident "bizim- batılı" kavramını ifade eder. Bu iki kavram aslındaki üstünlük mücadelesinde ibrenin Batı'ya kaymasıyla Hz. Peygamber ve Kur'an gibi kutsallarla ilgili yapılan yorumlar kendi döneminde bir dezenformasyonu beraberinde getirmiştir. Bazı oryantalistlere göre Hz. Peygamber şehvetperest, papaz olmayı isteyip emeline ulaşamamış, sonrasında nübüvvet iddiasında bulunmuş bir kişi, Müslümanlar ise vahşi hayvanlar, şeytanlar, Apollo, Dayana adına yapılmış putlara tapan kimseler ve deccallardır. (Abdülhamit, 1971, s. 69.) Bu kadar aşırı ve cevap vermeyi bile gerektirmeyecek bilgiler Hıristiyan zihin dünyasında menfi bir İslam ve Müslüman algısı inşa etmiştir. Batı Hıristiyan

teolojisinde ötekiyle ilgili bir düzenlemenin olmadığı, dolayısıyla zihniyet olarak da yetersiz kaldığının bir göstergesidir.

Güncel uluslararası konularda Batı ve Öteki arasındaki çarpık ve problemlili islamofobik ilişki devam etmektedir. Libya'da başlayan halk ayaklanmasında Fransa BM ve NATO kararını beklemeden savaş uçaklarını gönderirken, Suriye'de yüz binlerce insan ölmüşken şu anda hiçbir yaptırım uygulanmamaktadır. Dünyada yaşanan savaşların önemli bir kısmı Afrika'da ve İslam coğrafyasında olmakta ve insan hakları için değil kirli emperyalist emeller için yapılmaktadır. Bu durum insanlığın hafızasında bir cinnet halidir. Toplumlar arası bu durum İslamofobinin beslediği bir acımasız çatışma halini almaktadır. Aktörleri açısından İslamofobi İslam(î) bir tepki değil, çatışmaların ve savaşların doğurduğu şiddet sarmalında kalınmışlığın bir tepkisidir.

Diğer taraftan İslamofobiyi "reel/gerçekten" bir korku sarmalı olarak ele alacaksa bunun iki taraflı bir mesele olduğunu düşünmek gerekir. Korkan açısından bakıldığında sömürülen coğrafyanın insanlarıyla aynı mekân, mahalleyi, okulu, işyerini paylaşması -gerek tepkiselliğin gerekse sömürü hafızasında oluşan psikolojik farklılaşmanın gereği olarak -sömürülenlerin her şeyinden -dininden de- korkmayı mecbur bırakır. Çünkü sömürülen sömürülmenin mahkûmudur ve özgürlüğünü elde ettiği anda sömüre özgürlüğü göstermekten çekinmeyecektir. Yer altı ve yer üstü, maddi manevi varoluşsalını kaybetmiş insan, özgürlüğünü elde ettiğinde her şeyi yapma potansiyeline sahiptir. Bu psikolojik durum, herkes için -siyahi Müslüman, orta Asyalı, uzak doğulu- geçerlidir. Buzdağının görünmeyen bu tarafının İslamofobiyi tetiklediğini görmek gerekir. Avrupalılar ve ABD'nin beyaz adamı Müslümanlardan korkmaktadır.

Bugünün dünyasında yapılan tartışmalar, İslam Batı'nın karşısında yer almaktadır, bağlamında yapılmaktadır. Çünkü Batı merkezdir ve tüm dünya merkezin etrafında şekillenmelidir. Buna karşı çıkan bir duruş sergileyen herkes ve her şey kötüdür.

İslamofobinin Sosyo-Politik Kırılma Hattı (Selefilik ve Madalyonun Biz Tarafı)

İslamofobinin oluşmasında Müslümanların hiç mi suçu yoktur? sorusu bizim payımıza düşmektedir. Avrupa ve ABD gibi global güç merkezlerinin hem kendi kamuoyunu hem de dış kitleleri politize etme enstrümanı olmasının ötesinde, moderniteyle karşılaşmaları ve bu karşılaşmayı zihnî ve epistemik olarak kaybetmeleri sonrasında Müslümanların zihin kodları İslamofobiyi beslemiştir. Batı'nın enformatik araçlarının İslamofobiyi yükselttiği (Aktaş, 2017, s.130.) -dolayısıyla kendisini beslediği- gerçeği denklemin bir değişkeni olarak karşımızda dursa da birçok terör olayında kendilerini Müslüman olarak tanıtanlar yer almaktadır. İdeolojik ve epistemik bu kısa devrelerin en doğru isimlendirilmesi, *Neo-Selefizimdir*. Bu bağlamda savaş ayetlerin yorumlanması modern dönemlerin en önemli problematik alanlarından birisidir.

Selefi yaklaşım İslam düşünce ve siyasi tarihinde tepkisel bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Hicri 3. asırdaki Antik Yunan felsefesiyle olan karşılaşmada, -İbn-i Teymiyye'nin (öl. 728/1328) yaşadığı dönem- Moğol istilaları, Haçlı seferleri ve moderniteyle karşılaşma gibi kaotik dönemin sorumlusu olarak dini anlayışına bir tepki, öze dönüş ve kendini koruma refleksi Selefi akımı ortaya çıkarmıştır.

Selefilik nedir?

Selefilik, İslam düşüncesinde yaşayan ve bugün de devam eden bir problem olarak, sorunları kendi zaman ve mekân şartlarına göre değerlendirmeyip karşı bir çözüm üretmekten ziyade problemi nassın kendi zamanında dondurarak tüketme yoluna gitmektir. Bu anlayışa göre sanki Müslümanların problemleri önceden yaşanmış ve çözüme kavuşturulmuştur. Yani herkes için geçerli olan hakikat geçmişte belirlenmiş ve Hz. Peygamberin onayı da alınarak din adını almıştır. (İşcan, 2017, s. 7.) İslam ümmetinin ihtiyaçları dünden çözüme kavuşturulmuş ve bugünün insanına çözüm bulmaları için bir mesele bırakılmamıştır. Hz. peygamber devri en ideal devirdir, bundan sonra bir daha böyle bir altın dönem gelmeyecektir. Öğrenilmesi gereken her şey bu devirde sosyal, siyasi ya da kültürel anlamda tecrübe edilmiş ve gelecekte de bu hallerin aynılarının yaşanacağı düşüncesiyle bir ön kabulde zihni şablon haline getirilmiştir. Bu ilk bakışta büyük bir konfor olarak görünse de sonuçları itibarıyla Müslüman aklını tarihin dışına atmaktır. Zira bu düşünce insanın naturasında olan düşünme, kavrama, çözüme ulaşma, bağlamı anlayabilme ve tüm bunların sonucunda karar alma yetisini elinden almaktadır. Dolayısıyla selefiye insanı sıradanlaştıran ve onun kompleks yapısının arka planını reddeden bir düşüncedir. Bunun altında yatan sebep ise olaylara ve kişilere tek yönlü bakıştır.

Selefilik kökü çöl Arap tutuculuğu ve kabileciliğine dayanmaktadır. Kabile geçmişi kült halindedir. İlim kalıcı, rey/karar geçicidir. Bir konu hakkında insani düşünceler ile karar verilmesi insanı yarı yolda bırakır, ilim ise sonuca ulaştırır ve bu da Hz. Peygamberin dönemindeki bilgidir.

Selefilik, tarihsel olan insanın yaşadığı zaman ve mekânı donduran, bugünün ve dünün birbirine karıştığı tarihsiz bir anlayıştır. Selefi düşünceye göre dün, şimdi ve geleceği kuşatmış ve dondurmuştur. Geçmiş tek belirleyici otoritedir. Dolayısıyla yeniye dair bir şey söyleme iddiasındaki rey taraftarları muhatap alınmaksızın ehl-i bidat olarak suçlanmaktadır. (İşcan, 2017, s. 75.)

Geçmiş ilahileştirip dokunulmazlık atfeden bu zihniyet İslam aklının bugüne dair edilgen bir özne durumuna düşmesine sebep olmaktadır. Bugün selefi söylemin özünde kendisini bidatlerin yıkıcısı, Allah'ın hükümlerinin ve Hz. Peygamberin sünnetinin muhyisi olarak gören bir zihniyet vardır. (Sancar, 2015, s. 24.) Bu anlayış insan için gerekli olan her şeyin hadislerde mevcut olduğu, başka bir kaynağa yönelmenin, yeni bir şey üretmeye çalışmanın dinden irtidat sebebi olduğunu ileri sürmektedir.

Güncel soruna yaklaşımda Kur'ân ve sünneti "temel kaynak" değil, "tek kaynak" olarak görmektedir. Ancak kadim dönemde güncele dair birçok çözüm enstrümanı üretilmiştir. (Okumuş, 2019, s. 442.)

Bu düşünce sistemi, nakli merkeze alarak akli mecbur kalmadıkça kullanmamayı, gerekli olduğunda ise naklin içinde kullanmayı öncelemektedir. Akli çok nadir de olsa kullanan selefler onu tek başına bir bilgi kaynağı olarak kabul etmezler. Ashab-ı hadise göre rey ve kelam, dini, (değerini düşürmek anlamında) insani olana indirgemektir. Bu bakış açısıyla Rey, Allah ile insan arasında hüküm verici bir konum kazanmaktadır. Bu tavır, kendi düşünce sistemini mutlak doğru görüp değişime ve yeniliğe karşı büyük bir direnç geliştirmiştir. Bunun için bu zihniyetin "gerilemeci din söylemi" olarak anılması mümkündür. (İşcan, 2017, s. 75.) Bu zihniyet, rey ile hüküm vermeyi, teville başvurmayı sapıklık olarak görmektedir. (Kutlu, 2017, s. 113.)

Ehl-i Hadisin asarın dışında, kaynağının dışında bir hakikat yoktur. Herhangi bir konuyla ilgili hadisleri, ayetleri tarihsel bağlamlarına ve lafzın delaletine bakmaksızın nassa metin merkezli yaklaşarak, evrensel sonuçlar çıkarma, metinler üzerinden sert ve katı sonuçlar/prensipler elde etme temayülündedirler. (Kutlu, 2017, s. 219.)

Selefiyeyi nassın literal okunuşu olarak görmek, cihat ayetlerinin tarih ve metin bağlamlarından kopartılarak savaşa salık veren bir tutum olarak tanımlamak mümkündür. Dinin bir çöl teklifi olan selefilik, bedeviliğin sert, katı, hoşgörüsüz ruhuyla ayetlerin lafzi okunmasının bileşimidir. Selefi söylem, -üzerinde genelleme yapmak pek mümkün gözükme de- "ötekiyle" bir arada yaşama tecrübesinin olmadığı, başkalarıyla birlikte ortak hayat sürme kültürünün eksikliğinin hissedildiği sert coğrafyalarda neşv-u nema bulmuştur. Bu bağlamda selefilik, insanlık adına iman-küfür arasında bir renk körlüğüdür. Kıtıl ayetleri olan "Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmeyiz." (Kur'ân-ı Kerim 2:190); "Hiçbir zulüm ve baskı kalmayınca ve din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Onlar savaşmaya son verecek olurlarsa, artık düşmanlık yalnız zalimlere karşıdır." (Kur'ân-ı Kerim 2:193); ve "Savaş, hoşunuza gitmediği hâlde, size farz kıldı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz." (Kur'ân-ı Kerim 2:216) ayetleri, "Arzu ettiler ki kendilerinin küfre saptıkları gibi siz de sapasınız da beraber olasınız. Bu sebeple, onlar Allah yolunda hicret edinceye kadar içlerinden dost edinmeyin. Eğer bundan yüz çevirirlerse, onları yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün. Onlardan ne bir dost edinin ne de bir yardımcı." "Diğer birtakım kimselerin de hem sizden emin olmak hem de kavimlerinden emin olmak istediklerini göreceksin. Bunlar küfre her döndürüldüklerinde ona atılırlar. Eğer bunlar sizden uzak durmazlar, sizinle barış içinde yaşamak istemezler, ellerini savaştan çekmezlerse, onları yakalayın ve onları nerede bulursanız öldürün. İşte bunlara karşı size apaçık bir yetki verdik. (Kur'ân-ı Kerim 4:89-91) ayetleri; "Haram aylar çıkınca bu Allah'a ortak koşanları artık bulduğunuz yerde öldürün, onları yakalayıp hapsedin ve her

İslamofobyaya Bağlamında Kıtal Ayetlerinin “Şahin” ve “Güvercin” Yorumları
“Hawk” and “Pigeon” Comments of the Verse of War in the Context of Islamophobia

gözetleme yerine oturup onları gözetleyin. Eğer tövbe ederler, namazı kıлып zekâtı da verirlerse, kendilerini serbest bırakın. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.” (Kur’ân-ı Kerim 9:5) ayetleri üzerinde tarihsel ve zihniyet olarak iki temel fay hattından bahsedebiliriz. Ayetleri bugünün Müslümanları nasıl anlamaktadırlar ve kadim İslam bilgi geleneğinde bu ayetler nasıl anlaşılmalıdır? Her iki soru temelde bu ayetlerin anlaşılmasında/tefsirinde iki temayül olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu temayülün tarihi ve nasların yorumlanması olmak üzere iki temel parametresi bulunmaktadır. Bir grup, bu ayetlere “küffara serttirler,” “ötekiyle/diğerleriyle sürekli savaş halinde olmak gerekir dolayısıyla savaş zaman ve mekândan bağımsızdır”, perspektifiyle meseleye yaklaşırken; diğer bir grup “İslam sulhtur” “kadim dönemde Müslümanlarla birlikte kurucu aklın otoritesinde bir arada yaşanmıştı” perspektifinden yaklaşmışlardır. Bu bağlamda selefiyenin yaklaşımı ve kendisinden önceki Mekke döneminde müşriklerin tüm baskılarına karşın “onlardan yüz çevir” anlamına gelen yüz elli i’raz ayetinin tamamının neshedilmesi gibi iki kriterle kıtal ayetlerini değerlendirmek mümkündür. Kıtal ayetlerinin yorumu; İslam’ın ötekiyle olan ilişkisinde sert tutum gösterilmesini savunan **şahinler** ve İslam’ın “ötekiyle” bir arada yaşama tecrübesi, medeniyeti ve adaleti çerçevesinde ötekinin dinini yaşama iznini verebilen müsamahalı **güvercinler** olarak yorumlanabilecek iki paradigmayı ortaya çıkarmıştır.

Şahin kana(a)tın oluşması sosyo-politik bir olgu ise bunun arka planını araştırmak kaçınılmazdır. Daha spesifik bir örnekten yola çıkılacak olursa, ülkelerinde “beyaz adamın askerleri” tarafından onun dirisine ve ölüsüne saygı gösterilmemesi -ki 2012 yılında Afganistan’da bir grup ABD askerinin, Taliban militanı olduklarını iddia ettikleri ölümlerin üzerine idrarlarını yapmalarına atıfta bulunularak bu ifade kullanılmıştır- İslamofobik davranışların/tepkinin bir nedenidir. (cnnturk.com/2012) İşgal altında olan coğrafyalarda İslamofobi olgusal bir durum değil, reel bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir çatışma ortamında tarafların kendini ve doğrularını savunma hakkı bakidir. Belki şahinleşmek ve kıtal ayetlerinin hükmünü umum ifade eden bir halde değerlendirmek doğal bir etki- tepki sonucudur. Ama yine de bu, yaşadıkları olaylarla hiçbir ilgisi olmayan masum insanların bir bombayla öldürülmesine gerekçe olamaz. Burada şahin yorumun esasen güvercin yorumun eksikliğinden kaynaklandığını ifade etmek gerekir. Başka bir ifadeyle “İslam medeniyet dinidir ve ötekiyle olan ilişkileri gerek kutsal metinle gerek cari hükümlerle koruma altındadır”, algısının eksikliği – ister tepkisellik denilsin ister selefilik denilsin fark etmez- Müslümanları bir şahinleşmeye itmektedir.

Kıtal ayetlerinin yorumlanması klasik dönemde epistemik bir konu olmakla birlikte, modern dönemde sosyolojiktir. Yetkinlik olmaksızın kutsal metin yorumlama çabası, tepkisel İslam’ın belki de en önemli açmazıdır. Çünkü tarih boyunca birçok mezhebin, mevzu hadislerin ortaya çıkmasındaki temel muharrik olan “söylemin ve eylemlerin kutsal boyayla boyanması ve taraftarların koşulsuz teslim olması” burada ortaya çıkmaktadır.

Kutsal metne yaklaşımın sığ ve tepkisel bir hal alması, Müslümanların bugünün dünyasında sağlıklı bir duruş sergileyememesinin nedenidir. Bugün kıtal ayetlerinden ülkelerini paylaştığımız “küffarla” bir aradayken nasıl davranacakları konusunda bir değer yargısına varmak epistemik olmaktan öte sosyolojik ve/veya sosyo-teolojik bir durum halini almıştır. Aslında anlaşılması kolay olan ayetleri anlama süreci, bugünün öznesinin anlam(a) üzerindeki tarihsel baskılarından dolayı zorlaşmaktadır. İslam’ın barışı, insan haklarını, sevgiyi ön plana çıkararak tarafı, artık her gün televizyonlarda görek sistematiik olarak duyarsızlaştığımız şiddetin, göz yaşının, ölümlerin arasında buharlaşmaktadır. İslamofobi bir şiddet yumağının parçasıdır ve kıtal ayetleri tepkisel insanların kendilerince bir intikam alma çabasının referansı ve dini kisvesidir. Dolayısıyla kıtal ayetlerinin umum anlam ifade etmesi, kendi içinde anlaşılabilir bir durum iken, intikam duygusuyla birlikte modern zamanların Müslümanının ezilmişliği içinde anlaşılmaz bir hale bürünmektedir.

İslamofobinin Kadim Kültürdeki Kırılma Hattı (Klasik Dönemin Kıtal Ayetlerini Yorum Çerçevesi)

Klasik dönemde kıtal ayetlerinin nasıl yorumlandığı konusuna başlamadan önce temel bazı kaziyeleri belirtmekte yarar vardır. Öncelikle, Kur’ân gibi aşkın bir metnin yorumu insani özellik taşıır. Yorum/tefsir, insani boyuttan ilahi boyutta olana ulaşma çabasıdır. İnsan, yaşadığı coğrafyanın, tarihin ve kültürün izlerini kararlarına, tercihlerine ve söylemlerine taşıır. Bu yönüyle insan, tarihsel bir varlıktır. Yaşadığı dönemin siyasi ekonomik ve kültürel dünyası insanı var eden sosyal unsurlardır. Dolayısıyla insan denilen varlık kendisini kuşatan tüm sosyal olguların bir bileşkesidir. Bunlar insanın bizzat kendi bağlamıdır ve bağlamından koparılmış insan anlaşılması zor bir muammaya dönüşür. Dolayısıyla bir insanı tanımanın en olmazsa olmazı, onu kendi tarihselliğinde anlamaya çalışmaktır.

Tüm yapıp etmelerinde insanın var olduğu tarihselliğin izdüşümlerini görmek mümkündür. Dolayısıyla Kur’ân’ı anlama çabası zamana ve mekâna göre değişiklik arz etmektedir. Tarihsel farklılıklar Kur’ân’ı anlamak için ortaya konan çalışmalara dolaylı veya direk sinmiştir. Bunlardan bağımsız yapılan yorumlama, literal bir anlama iddiası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaleme alınan eserleri anlamamanın temelde iki kriterinden bahsetmek mümkündür; müellifin sahip olduğu ilmi müktesebat ve yaşadığı dönemdeki tarihsellik. Yukarıdaki kaziyemiz kıtal ayetleri değerlendirilirken sosyal boyutu oluşturmaktadır.

Lafzın anlaşılması zaman, zemin ve insan olgusundan bağımsız değildir. Bu üç unsurdan bağımsız olarak lafzı anlamaya çalışmak özneyi lafızcılığa mahkûm etmektedir. (Sancar, 2015, s. 24.) Bu çerçevede Ulumu’l- Kur’ân’da mündemiç olan ayetin bu üç unsurunu ortaya çıkaran sebep-i nüzûl rivayetleri, nüzûl ortamı rivayetleri gibi ilimler vahyin nazil olduğu sırada “hitapla” mevcut zaman, zemin ve insan arasındaki korelasyonu ortaya koymaya matuftur. (Baltacı, 2019, s. 360.)

Kıtal ayetlerinin umum hüküm ifade ettiğini ve sebebin hususiliğini ön plana çıkarmanın döneminde -kadim dönem/pre-modern dönemde- Batı İslam'ın ötekisidir. -Şimdi İslam Batı'nın ötekisi durumundadır.- Karşıda savaşılması gereken bir güç vardır ve bu gücü yenecek veya yenmesi umulan bir dinamik ordu vardır. Bu ordunun savaş motivasyonunu kıtal ayetleri oluşturmaktadır. Tabi olarak sıcak savaşın yaşandığı orduyu motive etmek nihayetinde müminler Allah için savaşır ayetiyle veya Allah yolunda eğilip cizye verinceye kadar cihat edin ayetiyle karşılık bulacaktır.

Geleneksel dönemde kıtal ayetlerinin tefsiri yaşanan tarihsellikte örtüşmektedir. Kıtal ayetlerini değerlendirirken kendi tarihsel şartları içerisinde değerlendirmemek, bir anokranizm hatasıdır. Seyf ayetleri ve kıtal ayetleri gerek sebebin hususiliği olsun gerekse hükmün umumiliği yönüyle olsun ötekiyle sıcak savaş yapacak orduya psikolojik katkı sağlamakta ve bir hukuk oluşturulmasına zemin hazırlamaktadır. Çünkü kıtal ayetlerinin zeminini oluşturan hadisler savaşta savaş hukukuna nasıl ve ne şekilde riayet edileceğini ifade etmektedir. Örneğin, "Hz. Peygamber bazı gazvelerinde kadınların öldürülmüş olduğunu görünce kadın ve çocukların öldürülmesini yasaklamıştır." (Ebu Davut es-Sicistânî, ty. 2668. hadis) Yine "Rebah b. Rebi'den rivayetle, "bir gazvede Rasulullah ile beraberdik bir şey üstüne insanların toplandığını gördük. (Hz. Peygamber) bir adam gönderdi. "onların niçin toplandıklarına bak!" Adam geldi. Öldürülmüş bir kadın olduğunu haber verdi. Bunun üzerine "Bu (kadın) savaşmamıştı ki" buyurdu. Halid b. Velid'e -keşif kolu olduğu haliyle- bir adam gönderdi. Ona dedi ki, "Halid'e söyle kadın ve -savaşla ilgili olmayan- kendi halinde olanları öldürmesin" (Ebu Davut es-Sicistânî, ty. 2666. hadis)

Hz. Peygamber, gerek Huneyn Savaşı'nda olduğu gibi kadınlarını ve çocuklarını savaş meydanında bırakıp kaçan müşriklerle, gerek Bedir savaşı sonrasında Müslümanları tehdit eden ve Müslüman kadına hakaret eden Yahudi Kaynukâoğullarıyla, gerek Uhud Savaşında müşrikleri savaşa kışkırtan ve Hz. Peygamber'e suikast düzenleyen Yahudi Nadîroğullarıyla ve gerekse Hendek Savaşı esnasında müşriklerle ittifak ederek Müslümanları arkadan vurmaya kalkışan Yahudi Beni Kureyza oğullarıyla olan münasebetlerinde savaş hali olsa bile onların çocuklarının ve kadınlarının öldürülmesini yasaklamıştır. (İbn Hişam, ty. 2/190-192, 229-245; Vâkidi, 1984, 3/897; Telli, 2020, 230-231.) Hatta peygamberlik iddiasında bulunan ve ashabın yanında Hz. Peygamber'in yüzüne "Benim peygamber olduğuma şahitlik eder misin?" diyecek kadar ileri giden bir Yahudi çocuğu Hz. Ömer cezalandırmak isteyince Hz. Peygamber buna müsaade etmemiştir. (Buhari, 2012, 1363. hadis; Telli, 2020, 231.) Bunun gibi cihatla ilgili kıtal ayetleri, hadisler ve Hz. Peygamber dönemindeki hadiselerle beraber düşünüldüğünde İslam'ın üst değerler sistemi ortaya çıkacaktır. Bu sisteme göre cihat insanı öldürmek değil, insanı yaşatmaktır.

Kadim kültürde savaşın bir parçası olan din, savaşların en önemli unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte din, savaşırken savaş hukukuyla hareket etmenin dayanağıdır. Nesih nazariyesini ortaya atanların

savaş ayetlerini değerlendirirken böyle bir **fiili** durumun olduğunu görmek gerekir. Kıtal ayetleri atak durumundaki İslam'ın en önemli enerjisi durumundadır. Fakat bu denklemi modern zamanlara taşıdığımızda aynı sonuçlar ortaya çıkmamaktadır. Çünkü bugün ortada atak bir İslam yoktur. İslam kendi coğrafyasında mevziinde savunma halindedir. Aynı zamanda sıcak savaşın olduğu ortamlarda da iki güç arasında siyah ve beyaz kuvvetler gibi net ayrışmalar söz konusu değildir. Savaşın konsepti değişmiştir ve pre-modern dönemin açıkça din adına yapılan savaşları da modern dönemde yoktur. Dolayısıyla nesih teorisiyle kıtal ayetlerini i'raz ayetlerinin üstünde zaman üstü olarak değerlendirmek ve bir savaş motivasyonu olarak kullanmak sadece İslamî terörü besleyecektir.

İslamofobinin belki ortaya çıkmasında değil ama devam etmesinde rol oynayan önemli bir mesele Kur'ân'ın literal okunmasıdır. Kur'ân'ın Hz. Peygamber döneminde bir söz/hitap olduğunun ve dinamik bir süreci içinde barındırdığının farkında olmamız gerekir. Kur'ân'ın nazil olduğu dönemde bir **hitap** olması, aslında onun dinamik hayata müdahil, hayatın olay zincirleri içinde bir olay olmasını ön plana çıkarmaktadır. (Ethem, Topyay ve Akın, 2018, s. 10.) Kur'ân'ın ilk muhatapları açısından söz olması ve sonraki dönemler için bir metne dönüşmesi ayetlerin sebebi nüzulünü, bağlamını bilmeyi mecbur hale getirmektedir.

Kur'ân'ın ilk anda Rasulullah'ın ağzından çıktığında sözün öznesinin durumu, ona yaptığı vurgu, jest ve mimikler, muhatabının kim olduğu, durumu mesajın anlaşılmasına büyük değer katmaktadır. (Paçacı, 2008, s. 121.)

Bununla birlikte ilk muhataplarından sonra Kur'ân bir metin olmuş ve sözün bütünleyici diğer unsurları kaybolmuştur. Söz metne dönüştükten sonra yazıyla sabitlenmiş ve bağlamından koparak genelleşen bir sürece girmiştir. Tefsir ilmi, Kur'ân'ı bir söz olarak ilk döneminde geldiği haliyle ayetleri anlayarak sözü destekleyen diğer unsurları ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte Kur'ân, diğer disiplinler için lafzıyla ele alınan bir metindir. Örneğin Kur'ân'daki hükümleri külli hükümlerle ortaya çıkarmaya çalışan fıkıh için Kur'ân bir **metindir**. Kur'ân'daki hükümleri ortaya çıkarmaya çalışan fıkıh için birbiriyle aynı bağlamda olan hükümlerin sıralaması önemlidir. Cari olan hükmü bulmak için aynı konudaki hüküm içeren ayetler arasındaki en son umum anlamlı ayetlerin tercihi önemlidir. Bir bakıma fıkıh sonuçlardan yola çıkar ve sonuçlar arasında önce ve sonrasında bir çelişki gördüğünde nesih nazariyesini işletir. Nesih nazariyesine göre bir ayet aynı bağlamda kendisinden önceki ayetlerin hükmünü ortadan kaldırır. (Cerrahoğlu, 1971, s. 119; Atan, 2018, s. 99; Taş, 2009, s. 479.) Hüküm içeren ayetlerin durumu zamanlama açısından önemlidir. Kıtal ayetleri ile ilgili diğer nesih nazariyesinin işletildiği ahkam ayetlerinin durumuyla ayniyet arz etmektedir. Nesih, İslam'ın bir din olarak kurumsallaşmasıyla yakından ilgilidir. Vahyin nüzûl dönemindeki birçok i'râz ayetlerinin hükmünü kaldırdığının ifade edilmesi İslam'ın kurumsal hale gelmesiyle alakalı bir durumdur. Bu yönüyle İslam'ın savaş

meydanlarındaki “küffarla” karşılaşmasıyla kıtal ayetlerinin konusu olan “Mekkeli müşrikler” birbirinden ayırt etmek gerekir. Nitekim Tefsir geleneğimizde ilgili ayetlere bakıldığında bu ayetlerin muhatabı “tahsis” edilmiştir. Bakara suresi 191. ayette geçen {وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ} zamiri “müşrikler” olarak; {وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ} ayetindeki {فِتْنَةٌ} kelimesini “şirk” olarak tefsir edilmiştir. (el-Begavî, 1997, 1/211; et-Taberî, 2000, 3/565; İbn-i Kesir, 1999, 1/525; es-Sa’dî, 2000, s. 89; İbn-i Kuteybe, 1978, s. 76; el-Cassâs, 1405, 1/324; es-Semerkindî, ty, 1/154; el-Âlûsî, ty., 1/76.) Başka bir ifadeyle küffarla savaşmak ile Mekkeli müşrikle savaşmak kesin çizgilerle ayrılmıştır. Bu meyanda bir adam İbn-i Ömer’e gelerek ayetteki “fitne” kelimesinin anlamını sorduğunda, cevaben fitnenin, sayılarının az olması, müşriklerin onlara saldırımları anlamında Hz. Peygamber dönemine mahsus olduğunu, Müslümanların melikle savaşmak olmadığını bildirmiştir. (el-Begavî, 1997, 1/214)

Nazari olarak savaşmanın gerekçesi der’u’l-hurâbedir {درأ الحاربة}. Fıkıh aklını oluşturan çoğunluk tarafından kabul gören görüş bu yöndedir. (el-Bûtî, 1997, s. 94.) Bununla birlikte konuyu ne kadar tartışsak tartışalım pratikler açısından savaşın siyasetin bir konusu olduğunu unutmamak gerekir. Savaşın tarihine bakıldığında hiç de teorik anlamda fıkıh kitaplarının cari ölçüsünü belirlediği bir mesele olmadığı görülecektir. Bir anlamda siyasetin karar vericileri savaş anlamında cihadın en önemli aktörleri durumundadır. Cihat kadim dönemde uluslararası ilişkilerin belirlediği bir konu olmuştur. Zira kadim dönemin imparatorluklar dönemi olduğunu göz ardı etmemek gerekir. “Zamanın ruhu” olarak kabul edeceğimiz “bir dünya iki sultana fazla” mottosu savaşmanın da stratejik aklını belirlemektedir.

Modern dönemin kendine göre Müslümanların alacağı pozisyonu belirleyen bir paradigması söz konusudur. Bu dönemin belki de en önemli özelliği kurumsal dönemin bitmiş olması ve modern dönemin parçalanmanın başladığı dönem olmasıdır. Müslümanlar açısından kurucu akıl rolünde “öteki” ile olan paradigma bitmiş ve yeni bir döneme girilmiştir.

Kıtal ayetlerinin üzerinde geleneksel dönemdeki kırılma noktası –ikinci fay hattı- nesih nazariyesiyle birlikte ortaya çıkan bir konudur. Kıtal ayetleriyle hüküm çıkartma işi nesih teorisi çerçevesinde şekillenmiştir. Kıtal ayetlerinin nesih nazariyesi içinde değerlendirilerek Mekke dönemindeki i’râz ayetlerini neshettiğini ve sebep hususi olsa da hükmün umumi olduğunu kabul edenler; Hz. Peygamber döneminde yapılan Hudeybiye musalahasının bir parçası olarak görüp nüzûl ortamı şartlarıyla birlikte değerlendirenler olmak üzere iki tür yaklaşım gösterenlerden bahsedilebilir. Özellikle 1/Bakara Suresi 191. ve 9/Tevbe Suresi 5. ayetin hükmünün umum ifade ettiği ve konuyla ilgili –ötekiyle olan ilişkilerde- ayetleri neshettiği ileri sürülmüştür. Birçok tefsir kaynağına bakıldığında 1/Bakara Suresi 191. ayetin ilk savaş emri olduğu belirtilmiştir. (İbn-i Kesir, 1999, 1/524; el-Cassâs, 1405, 1/321.) Bununla birlikte ayetin Medine’de nazil olduğu ve savaşla savaşılması, savaşmayanla da savaşılması gerektiği ve 9/Tevbe Suresi 5. ayetinin “bulduğunuz yerde öldürün” kısmıyla da neshedildiği bilgisi yer

almaktadır. (İbn-i Kesîr, 1999, 4/111) İbn-i Kesîr'in tefsirinde bu bilgi yer alsada bu, müellif açısından bir tartışma konusudur. Müellif aynı eserde 9/Tevbe Suresi 5. ayetinin tefsirinde savaş ayetinin (ayetu's-seyf) Katâde b. Diâme (öl. 117/735) tarafından nâsîh, Dahhak (öl. 105/723) ve Suddî (öl. 127/745) tarafından "(Savaşta) inkâr edenlerle karşılaştığımız zaman boyunlarımızı vurun. Nihayet onları çökertip etkisiz hâle getirdiğinizde bağı sıkı bağlayın (sağ kalanlarımızı esir alın). Artık bundan sonra (esirleri) ya karşılıksız ya da fidye karşılığı salıverin. Savaş sona erinceye kadar hüküm budur. Eğer Allah dileseydi, onlardan oç alırdı. Fakat sizi birbirinizle denemek için böyle yapıyor. Allah yolunda öldürülenlere gelince, Allah onların amellerini asla boşa çıkarmayacaktır." (Kur'ân-ı Kerim 47: 4) ayetiyle mensuh olduğunu söyler. (İbn-i Kesîr, 1999, 4/111.)

Kurtûbî'nin *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*'ına baktığımızda yine yukarıda verdiğimiz bilgilere yakın bir malumata ulaşırız. Ona göre 9/Tevbe suresi 5. ayet Suddî, Dahhâk ve Atâ b. Ebi Rebah'a (öl. 114/732) göre 47/Muhammed 4. ayetiyle mensuh olmuştur. Yine Katâde ve Mücâhid b. Cebr 'e (öl. 103/721) göre bu ayet nâsîh bir ayettir. (el-Kurtubî, 1964, 8/73.)

Ayetleri kendi tarihinde okuduğumuzda, 9/Tevbe Suresinin ilk 25 ayetinin Hudeybiye musalahasından sonra nazil olduğu ve bu çerçevede anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu anlaşma hicri 6. senesinin zilkade ayından hicri 8.yılın ramazan ayına kadar devam etmiştir. Fakat Kureyşli Müşriklerin yanında yer alan Beni Bekir kabilesinin Hz. Peygamberin himayesinde olan Huzaa kabilesine saldırması ve Müşriklerin onları desteklemesi neticesinde Hudeybiye anlaşması fiilen bitmiştir. Bundan sonraki süreçte Mekke'nin fethi gelmiştir. (İbn-i Kesîr, 1999, 4/114.)

Tefsir kitaplarının dışında nasîh-mensuh ayetlerin neler olduğunu ortaya koyan müstakil çalışmalara baktığımızda kıtal ayetleriyle ilgili çok daha keskin bir çizginin olduğu görülecektir. Kıtal ayetlerinin hüküm olarak umum mana ifade ettiği ve müşriklerden kim olursa yakalandıkları yerde öldürülmesi gerektiğini ortaya koyan görüş tarafında yer alan Mer'â b. Yusuf el-Kermî (öl. 1033/1624), kıtal ayetleri olarak isimlendirilen 1/Bakara Suresi 190-193. ve 9/Tevbe Suresi 5.ayetlerinin onlardan yüz çevir, onları terk et, onları bırak formundaki bütün ayetleri neshettiğini ifade etmiştir. (el-Kermî, 1400, s. 116.) Yine bu ayetlerin bu çerçevedeki 124 ayeti neshettiği belirtilmiştir. (es-Süyûtî, 2008, s. 468.)

Ayetleri nesih teorisiyle birlikte okuduğumuzda, nesih İslam hukuk sisteminin kurumsallaşması olarak tarif etmek mümkündür. Kıtal ayetlerinden önceki ayetleri kurumsallaşma süreci, nâsîh ayetleri ise kurumsallaşmanın tamamlanması/sonucu olarak kabul etmek mümkündür. Buna göre Kıtal ayetlerinin kurumsallaşması anlamında en güncel olanı Hz. Ali'ye atfedilen bir söze dayanmaktadır. Nüzûl döneminde,

"Mekkeli müşriklerle olan münasebette Tevbe suresi 5. ayeti;

Ehl-i kitapla olan münasebette Muhammed suresi 4. ayeti;

Münafıklarla olan münasebette Tevbe suresi 73. ve Tahrim 9. ayetleri;

Taşkınlık yapan bağıy olan Müslümanlarla olan münasebette Hucurat 9. ayeti, nasıl davranılacağını belirlemektedir.” (İbn-i Kesir, 1999, 4/113.)

“Nâsîh ve'l-Mensûh” adlı risalenin sahibi İbn-i Huzeyme 9/Tevbe 5. ayeti ile 113. ayetin neshedildiğini ifade etmiş ve bunların listesini ayrıntılı bir şekilde sıralamıştır. (İbn-i Huzeyme, 2007, s. 271.) Peygamberimize (as) teselli ve kalbine güç vermek için inzal buyrulan “*De ki: “Ben size vekil (sizden sorumlu) değilim.”* (Kur’ân-ı Kerim 6:66) ayetini mensuh duruma düşmüştür. (el- Hâzin, 1979, 2/222.) Aynı şekilde “*Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.”* (Kur’ân-ı Kerim 7:199) ayeti de mensuh durumuna düşmüştür. Yine bu ayet de Hz. Peygamber’e hitaben ona teselli olması için inzal olunan bir ayettir. 36/Yasîn Suresi 76. ayet, 109/Kafirûn Suresi 6. Ayet ve 2/Bakara suresi 91. ayeti yine Kur’ân’ın mensuh duruma düşen ayetlerinden birkaçıdır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Buna karşın es-Suyûtî (öl. 911/1505) kıtal ayetlerinin yukarıda zikrettiğimiz ve i’raz ayetleri adı altında toplayabileceğimiz ayetleri nesih ettiğini kabul etmemiştir. Ona göre belki kıtal ayetleriyle ilgili nesî kavramı yani hükmün ertelenmesi söz konusudur. Mekke dönemi kıtal ayetlerinin uygulanması için uygun bir dönem olmayıp, Medine’de uygun şartlar oluştuğunda hüküm uygulanmıştır. (es-Süyûtî, 2008, 2/57.) Vahyin nüzûl döneminde i’raz ayetleriyle cihat ayetleri arasında ters bir korelasyonundan bahsedilebilir. Cihadın ayetlerinin kendinden önceki i’raz ayetlerini yok saydığını iddia etmek tefsir bağlamında cihadın **şahin** yorumudur. Diğer yandan i’raz ayetlerinin cihat ayetleri tarafından neshedilmediğini iddia etmek konunun **güvercin** tarafını temsil etmektedir.

İ’raz ayetleri Mekke’de Müslümanların zayıf olduğu dönemde nazil olan ayetlerdir. Medine’de Müslümanlar güçlenince savaş ayetleri nazil olmuştur. Savaş ayetlerinin bağlamıyla i’raz ayetlerinin bağlamı aynı değildir. Mekke’deki i’raz ayetleri kendi zaman ve şartları içinde sabrı emrederken, kıtal ayetleri Medine’de saldırıya geçen Müşriklere karşı Müslümanlara savunma ve atak yapma hakkını vermektedir. Bu iki durum hem zaman hem de gaye olarak birbirinden farklıdır. Zaman ve gaye farklılığı olan iki ayetin birbiriyle nesih münasebeti kurulması mümkün değildir. Nesih meselenin bu tarafına dikkat çeken Süyûtî (öl. 911/1505) savaşla ilgili ayetlerin Mekkeli müşriklere karşı sabrı tavsiye eden ayetleri neshetmediğini söylemesindeki gerekçenin bağlam farklılığı olduğunu bildirmiş ve buna benzer nesih kendi bağlamında kabul etmeyecek ayetlerin birçok ulama tarafından nesih dahil ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte mensuh ayetin çok az olduğunu bildirmiş ve Kur’ân’da mensuh ayet sayısını yirmi bir olarak vermiştir. (es-Süyûtî, 1987, 2/58-59.)

İ’raz ayetleriyle Mekke döneminde Müslümanların sabretmesi tavsiyesi bir hüküm müdür yoksa bir tutumu ifade eder tavsiye midir? bu tartışmalı bir meseledir. Sabrın tavsiye edilmesi, cahillerden yüz çevrilmesi kamu hukuku

bağlamında devlet idaresi veya siyasi otoriteyle ilgili olmayan bir hükümdür. (Bayanunî, 1998, 18/466-468). İlgili ayetler, hukuki bir değer yargısından ziyade ahlaki bir teklif olarak bir tavsiye niteliğindedir.

Nesih nazariyesinin işletilmesindeki en önemli amil, Hz. Peygamberin nübüvvetiyle ilgili ayetleri fıkıh içerisine almak ve Kur'ân'ı tarihsel çerçevesinden kurtararak müellifin yaşadığı döneme taşımaya çalışmaktır. Fakat bu yapılırken Kur'ân'ın çok yönlü mesajları ortadan kalkmakta ve savunma durumundaki Müslümanların tepkisel tutumlarına malzeme olmaktadır. Yine yukarıda ifade ettiğimiz gibi bir tefsir yazıldığı döneme dair birçok yönüyle ipuçları taşır. Kadim dönemde Hıristiyanların İslam'ın ötekisi durumunda olması bu keskin ayrımın sosyo-politik bir yansımasıdır.

Sonuç

Sonuç bölümü esasen yukarıda ifade ettiğimiz tüm tezlerden sonra teklif sunmak olacaktır. İslamofobi artık bir korku olmaktan bir adım öteye geçmiş ve nefrete dönüşmüştür. Kadim dönemde Batı İslam'ın ötekisi durumunda iken modern dönemde İslam Batı'nın ötekisi durumundadır. Güç dengeleri son yüz elli yılda muazzam bir şekilde Batı ve ABD'nin lehine bozulmuştur. Bu güç dengesizliği Müslümanlar aleyhine bir manipülasyonu da beraberinde getirmektedir. İslam ve terör/şiddet yan yana getirilmeye çalışılmakta ve bu durum reel bir politik sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. İslam coğrafyasındaki istikrarsızlığın kısa vadede düzeltilbilir bir yanı da yoktur. İstihbarat örgütleriyle ilintili asimetrik savaşın bir piyonu olarak Boko-Haram, İşid ve birçok terör örgütü kullanılmakta ve buldukları yerlerde sadece Müslümanlara zarar vermektedirler.

İslamofobi mahreci itibarıyla Müslümanların sorunu olmamakla beraber tüm İslam coğrafyasını etkileyen bir problemdir. Bu problemin esası bir medeniyet üretememekle eşanlamlıdır. Bir üst fıkıh oluşturmak anlamına gelen İslam medeniyetinin geçmişte "ötekiyle" bir arada yaşama kültürü oluşturduğu birçok örnekle bilinmektedir.

Geçmişin kültürüne, içtimai deneyimlerine kör olmak anlamına gelen "selefiye", İslam şehirlerinin "darü's-Selam" olmasına engel bir zihniyettir. Çatışmacı, uzlaşıdan uzak, bir arada yaşama kültüründen yoksun olan bir zihniyetin Kur'ân'a literal yaklaşarak cihat kavramı sadece "ölene kadar savaşmak" olarak algılanması doğru bir Müslümanlık teklifi değildir. Kadim dönemde "gaza" etmeyi haddi zatında bir hukuk ve ahlak eşleştirmesi olarak kabul etmek gerekmektedir.

Bugünün politik sonucunu iyi analiz etmek ve İslam coğrafyasında ideolojiden ve tepkisellikten uzak bir eğitim hareketiyle; anlayan, değer veren, insan hak ve hürriyetlerine saygı duyan, adil bireylerin yetiştirildiği bir bilinç oluşturmak gereklidir.

Her anlama eylemi insani özellik taşır ve kendi tarihselliğiyle maluldür. Bu gerçeklikle kadim kültürdeki yorumları bilmek bugüne dair medeniyet üretmenin inşasında bir ufuk çizgisi olacaktır. Bugüne dair değer üretirken

geçmişin otantikliği içinde var olan dili ve amaçları iyi anlamak yeni bir din dili inşasında önemli bir parametredir.

İslamofobi esasen Müslümanın sosyolojik ve epistemik olarak yaşadığı sorunların bir yansımasıdır. Kur’ân ve Müslüman arasındaki ilişki çerçevesinde Kur’ân’ın bütünlüğü büyük önem arz etmektedir. Nesih nazariyesinin kıtal ayetlerine uyarlanması dolayısıyla i’râz ayetlerini by-pass etmesi ve savaşı mutlaklaştırması, bugün savunma mevziinde duran ve başkaları için öteki olan Müslümanların referans kitabının hayata ve eşyaya dair doğru değerlerin oluşmasında bir engel durumundadır. İçinde var olduğumuz tarihsellik değiştiğinde nesih nazariyesini yeniden esas almak belki mümkün olacaktır. Fakat bugünün şartlarında Kur’ân’ı doğru anlamak için kendini inşa ettiği tarihi şartları tüm ayrıntılarıyla dikkate almak elzem görünmektedir. Bununla birlikte kıtal ayetlerinin i’râz ayetlerini neshettiğini öne sürmek her iki ayet grubunun farklılığından dolayı Kur’ân ilimleri açısından da problemli görünmektedir.

Kaynakça / Reference

- Abdulhamit, İrfan. (1971). *Müsteşrikler ve Hedefleri*. İst: Sinan yay.
- Aktaş, Murat. (2017). “AB Ülkelerinde İslamofobi ve Terörizm”. *Ombudsman Akademik Yıl: 4 Sayı: 7 Temmuz- Aralık* 127- 155.
- Aktay, Yasin. (1999). *Türk Dininin Sosyolojik İmkânı*, İst: İletişim Yay.
- el-Âlûsî, Ebu'l-Fadl Şehabeddin Mahmud. (ty). *Ruhu'l-Meanî*. Beyrut: Daru ihya-i Turasi'l-Arabî.
- Atan, Ömer Faruk. (2018). “Tarihi Süreç İçerisinde Nesh Teriminin Gelişimi ve Kapsamı”. *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 4/ 1 90-113.
- Baltacı, Burhan. (2019). “Zahiri-Selefi Din Yorumu Üzerine -Anlam, Yorum ve Makasid Ekseninde Bir Değerlendirme-”. *Selefi Zahiri Din Yorumu Sempozyumu*. 357-365. İstanbul: Kuramer.
- Bayanunî, Muhammed Abu el-Fath. (1998). “Hüküm”, *TDV Ansiklopedisi*. C.18 466-468.Ank: TDV Yay.
- el-Begavî, Ebu Muhammed el-Hüseyn b. Mesut b. Muhammed b. el-Ferrâ. (1997). *Meâlimu't-Tenzîl*. Beyrut: Daru Taybe.
- Buehler, Arthor F. (2014). “İslamofobi: Batı'nın “Karanlık Tarafı”nın Bir Yansıması” çev. Mehmet Atalay. *Ank. Üni. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 55/1 s. 123-140.
- el-Bûtî, M. S. Ramazan. (1997). *el-Cihâdü fi'l İslam*. Dimeşk: Dâru'l Fikri'l Muâsır.

- Canatan, Kadir. (2007). "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım" *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti- İslamizm*. Ank: Eskiyezi Yay
- el-Cassâs, Ahmet b. Ali Ebu Bekir er-Râzi. (1405). *Ahkâmu'l-Kur'ân*. Beyrut: Daru İhya-i Turâsi'l-Arabî.
- Cerrahoğlu, İsmail. (1971). *Tefsir Usulü*. Ank: Ankara Üni. İlahiyat Fakültesi Yay.
- Demirkent, Işın. (2004). *Haçlı Seferleri*. İst: Dünya Yay.
- Er, İbrahim Halil. (2006). *Cennet Doğuda Bir Yerdedir*. Ank: Elips Yay.
- Er Tugba ve Ataman Kemal. (2008). "İslamofobi ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/ 2 747-770.
- Mürsel Ethem-Yusuf Topyay- Mehmet Akın. (2018). *Kuran ve Anlam*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Samur, Hakan. (2017). "Postmodern Dönemde Batıdaki İslam Düşmanlığının Artması Durumu: İslamofobi" *Çukurova Üni. İİBF Dergisi* 21/2 Aralık 59-76.
- el-Hâzin, Alaaddin Ali b. Muhammed b. İbrahim el-Bağdâdî. (1979). *Lubâbu't-Tevîl fî Meâni't-Tenzîl*. Beyrut: Darul Fikr,
- İbn-i Huzeyme, (2007). *en-Nâsîh ve'l-Mensûh*. Beyrut: el-Mektebetu'l-Asriye
- İbn-i Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail b. Amr el-Kureyşî ed-Dimeşkî. (1999). *Tefsîru'l-Kur'ân'il-Azîm*. Riyad: Daru Taybe.
- İbn-i Kuteybe, Ebu Muhammed b. Müslim. (1978). *Tefsîru Garîbi'l-Kur'ân*, Beyrut: Daru'l-Kutubi'l- İlmiyye.
- İbn-i Selame. (h. 410) *en-Nâsîh ve'l-Mensûh*, Mektebu'ş-Şâmile.
- İşcan, Mehmet Zeki. (2017). *Selefilik, İslami Köktencilik'in Tarihi Temelleri*, İst: Kitap Yay.
- el-Kermî, Merî' b. Yusuf b. Ebi Bekir. (1400). *Galâidi'l-Mercân fî Beyani'n-Nasîhi ve'l-Mensûh fî'l-Kur'ân*. Kuveyt: Daru'l-Kur'ân el-Kerim
- el-Kurtubî, Muhammed b. Ahmet b. Ebu Bekir b. Ferah. (1964). *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*. Kahire: Daru Kutubi'l-Mısriyye.
- Kutlu, Sönmez. (2017). *Selefilik'in Fikri Arka Planı*, Ankara: Otto yay.
- Okumuş, Namık Kemal. (2019). "Metne Mahkumiyetin Diğer Adı: Selefi-Zahiri Din Anlayışı ve Sahadaki Olası Problemimiz". *Selefi Zahiri Din Yorumu Sempozyumu*. 441-444. İst: Kuramer,
- Özdemir, Mehmet. (1999). *Endülüs Müslümanları I*. Ank: TDV Yay.

İslamafobya Bağlamında Kıtıl Ayetlerinin "Şahin" ve "Güvercin" Yorumları
"Hawk" and "Pigeon" Comments of the Verse of War in the Context of Islamophobia

Öztürk İlyas. vd. (2018). "Kültürlerarası Çeviri Kapsamında Oryantalizm ve Öteki Kavramı". *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (The Journal of Social and Cultural Studies)* 4/8, s. 17-45.

Paçacı, Mehmet. (2008). *Çağdaş Dönemde Kur'ân'a ve Tefsire Ne Oldu?*. İst: Klasik yay.

es-Sa'dî Abdurrahman b. Nâsır b.. (2000). *Teysuru'l-Kerîm er-Rahman fi Tefsir-i Kelami'l-Menân*. Beyrut: Müessesetu'r-Risale.

Said, Edward. (2021). *Şarkiyatçılık*. İst: Metis,

Sancar, Faruk. (2015). "Selefilik Bir Mezhep mi Yoksa Bir Düşünce Tarzı mı? Selefi Düşüncenin Şifrelerine Dair Bir Değerlendirme". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*15/ 3, 21-49.

es-Semerkindî, Ebu'l-Leys. *Bahru'l-Ulûm*. Beyrut: Daru'l-Fikr, ty.

es-Sicistânî, Ebu Davut Süleyman el-Eşa's. (ty.) *Sünen-i Ebi Davut*, Riyad: Beytu'l-Efkâr el-İlmiyye.

es-Suyutî, Celaleddin. (1987). *İtkân fi Ulûmi'l-Kur'ân*. Beyrut: Daru İbn-i Kesîr.

Süphandağı, İsmail. (2004). *Batı ve İslam Arasında Oryantalizm*. İst: Gelenek Yay.

et-Taberî, Muhammed b. Cerir. (2000). *Câmiu'l- Beyan an Tevili'l-Kur'ân*. Beyrut: Müessesetu'r-Risale.

Taş, Aydın. (2009). "Âmidî'nin Nesh Problemine Yaklaşımı" *Uluslararası Seyfuddin Âmidî Sempozyum Bildirileri*. 478-518 İst: Ensar Neşriyat.

Uzun, Nihat. (2012). *Avrupa'da İslamofobi İngiltere Örneği*, İst: Pınar Yay.

Ziya Paşa. (2004). *Endülüs Tarihi*. İst: Selis Kitapları.

Wikipedia. "Islamophobia". Erişim: 09.09. 2013.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Islamophobia>

Runnymedetrust. "About". Erişim: 19. 06. 2021.
<https://www.runnymedetrust.org/about.html>.

The Runnymede Trust Commission on British Muslims and Islamophobia. (19. 06. 2021). "Islamophobia a challenge for us all".
<https://www.runnymedetrust.org/companies/17/74/Islamophobia-A-Challenge-for-Us-All.html> adresinden erişildi

The Runnymede Trust Commission on British Muslims and Islamophobia. (19.06. 2021). "Islamophobia Still a challenge for us all" 1,
<https://www.runnymedetrust.org/uploads/Islamophobia%20Report%202018%20FINAL.pdf> adresinden erişildi.

European Union Agency For Fundamental Rights. (08.07.2021).
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-minorities-survey-muslims-selected-findings_en.pdf adresinden erişildi.

CNNTÜRK. (09. 07. 2021). “ABD Askerinden Cesetlere İşkence”.
<https://www.cnnturk.com/2012/guncel/01/12/abd.askerinden.cesetlere.iskence/644468.0/index.html> adresinden erişildi.

